

Слободан Драгаш
(1957–2006)

Слободан Драгаш је први бањалучки академски вајар. Школу примијењених умјетности завршио је у Сплиту 1978. године а Академију ликовних умјетности у Сарајеву 1984. Поред вајарства бавио се сликарством, графичким дизајном и педагошким радом. Оставивши легате Музеју савремене умјетности, Бањалучкој епархији и Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске даровао је своје граду све на чему је за живота радио.

У његовој личној библиотеци у Одјељењу библиотека цјелина и легата НУБ РС налази се 320 наслова из области умјетности, религије и еротике.

Комплетна библиографија и више информација о Легату на адреси

[http://nub.rs/zbirke/posebne-zbirke/
biblioteke-celine-i-legati/vise-o-legatu-slobodana-dragasa/](http://nub.rs/zbirke/posebne-zbirke/biblioteke-celine-i-legati/vise-o-legatu-slobodana-dragasa/)

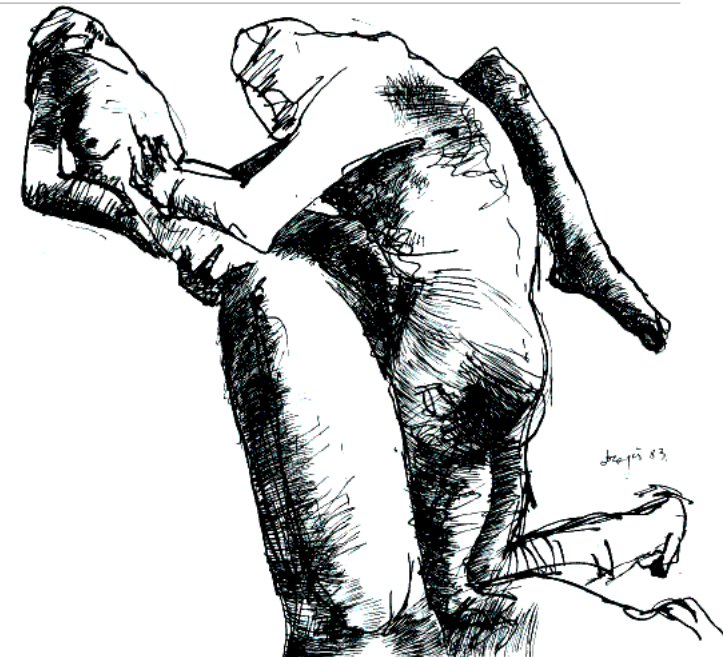
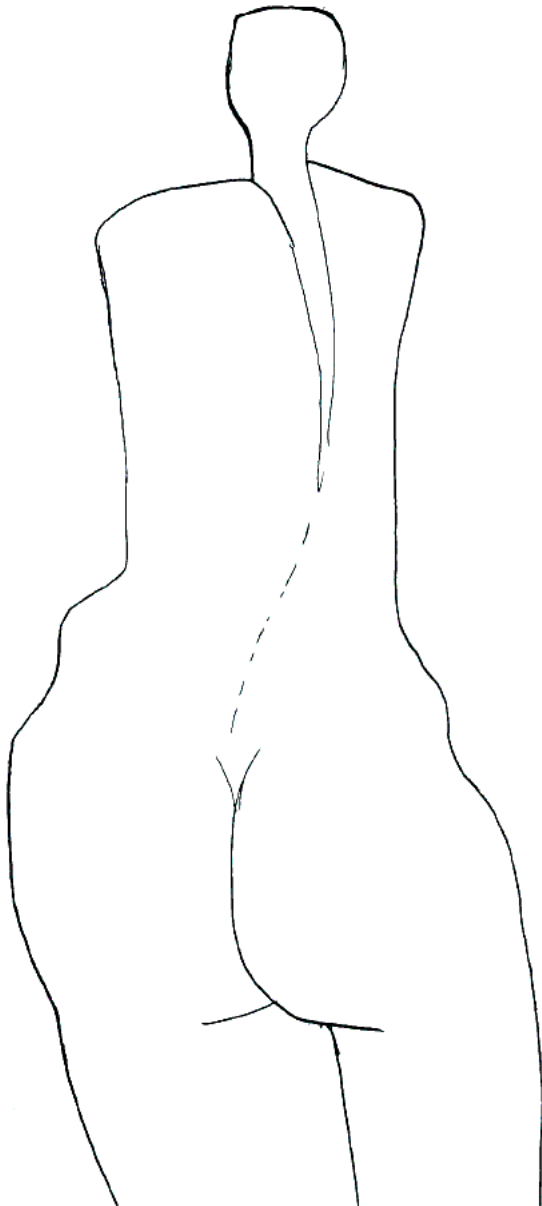
СЛОБОДАН ДРАГАШ

ЦРТЕЖИ

Поводом десет година од његове смрти
изложбу приређују

Љиљана Шево
Ренато Ракић

Свечано отварање у Изложбеном салону Библиотеке,
уторак, 29. март 2016. године, 19 часова.

"Између умјетности и еротике нема разлике, умјетност није чедна, а уколико би била, онда то више не би била умјетност. Да је природа мене питала, ја бих полне органе ставио на мјесто очију, а очи између ногу."

Пабло Пикасо

Одавно је позната и, у многим текстовима који се баве питањем еротског у умјетности, коришћена ова реченица умјетника који је, према Далијевим ријечима "скратио историју умјетности за бар два вијека". А та историја, којој је у средишту истраживања умјетност, прије Пикаса и послје њега, има према области еротског привидно амбивалентан, а у ствари поливалентан, комплексан однос. Он произилази из различитих друштвених парадигми у оквиру којих се умјетност, као и њена историја развијају. Привидна амбиваленција подразумијева поларизацију на епохе у којима се Еросу признаје универзална покретачка енергија, те је и умјетности дозвољено да ту енергију својим моћима прослава и на оне у којима је канонизовано "прогонство Ероса" па тиме и потпуно одстрањивање и најмањег наговјештаја његовог присуства у умјетности. Овакво поједностављење неизбјежно води вулгаризовању, отима Еросу његове космичке атрибуте, одваја га од његове стваралачке суштине. Умјетношћу се сматра оно што тежи универзалном, оно што системом знакова исказује безвременске и ванпросторне вриједности, те стога однос умјетности према Еросу не може бити једнозначан, упркос прокламованим правилима друштва у којем умјетност настаје. Једноставно – *Ева са архитрава романичке цркве Светог Лазара у Отену*, премда настала из изричите намјере да се језиком облика у камену изговори хришћанска осуда Источног гријеха, осуда полности и нарочито, осуда жене као виновника тог гријеха, својом сензуалношћу, меком издуженом линијом тијела које се припија уз надвратник, љупкошћу покрета руке која се машила плода сазнања заправо пјева звонку химну Еросу.

Напротив, производ епохе просветитељства намијењен прослављању трјумфа божанства страсти над смрћу, Кановина група Ерос пољупцем оживљава Психу, премда имплицитна у ставовима и гестовима, лишена чулности и еротске жеље остаје хладна формална академска бравура. Два наведена примјера покушај су да се кратко илуструје неодрживост стереотипа о амбивалентном односу између умјетности и еротике.

Слободан Драгаш је свеукупним својим стваралачким опусом трагао за многострукошћу односа умјетности према Еросу. Његов рад предрасуде и поједностављења никад нису спутавали. Како се скулптура од праисторије наовамо бави превасходно људским тијелом (неометена пејзажом или мртвом природом) тако су и скулптори одувјек били првенствено заинтересовани за његов облик, функцију и значење. Слободан Драгаш је био прије свега скулптор – ослобађао је из камена облике, објављивао њихов смисао. Доминантан смисао антропоморфног исказа видио је у његовој сензуалности, попут Платонових савременика, који су ерос сматрали "везивном силом која држи цјелину универзума". Пунокрвни скулптор, мајстор обликовања, говорио је језиком цртежа као да клеће или ваја. Драгашеви цртежи увијек јесу скулптуре, њихова везаност за раван папира је варљива. Облици на њима су опипљиви, заузимају простор, расту, пулсирају или се уврћу у њему. Будући еротски, истовремено су узбуђујући и узнемирујући свјedoци пожуде укључене у наше овоземаљско трајање, пожуде у којој хармонија између мушког и женског принципа обећавају и оно друго, вјечно трајање. Као у античком културном миљеу и у опусу Слободана Драгаша тјелесност је посматрана као иницијација у бесмртност, са страсним еротским набојем. Драгашева мајсторска линија садржи непосредну путеност у сваком детаљу и тако постаје визуелна еманација нечега што је тешко ухватљиво.

Заправо, вербално неухватљиво, будући да је језик, када истражујемо женско-мушки, или генерално еротски однос, интерактиван плодно-сни однос вјечно динамичног јединства супротно-сти, лимитиран терминима који су или медицински или погрдни. Интуитивно свјестан те ограничености говора ријечи насупрот готово неограничених могућности које пружа ликовни говор, Слободан Драгаш је одлучио да на овом другом пјева о теми тијела на свим нивоима – најмање на наративно-дескриптивном и провокативном, највише на експресивном и ауторефлексивном.

Еротски цртежи академског вајара Слободана Драгаша никада нису подлијегали двоструким стандардима, карактеристичним за сентименталност једне и порнографију с друге стране. Управо стога нас "Пожар чула" овог јединственог ствараоца подстиче на преиспитивање наших аутоцензура, генерисаних опресивним односом културе која нас је обликовала према сензуалном.

Љиљана Шево